

„AGILOS“ REKONSTRUKCIJOS DETEKTYVAS: DAR VIENAS EPIZODAS

Lina BIELIAUSKAITĖ

Ketvirtus metus besitęsianti Nidos kultūros centro „Agila“ rekonstrukcijos projekto epopėja pasiekė kulminaciją. Architektų bendruomenė įsiau drinusi, ore tyro sąmokslo teorijų nuojautos ir žyra nevienareikšmiški klausimai, kurių esminis – kaip finišo tiesiojoje galėjo atsidurti projektas, „Agilos“ architektūros konkurse pelnęs ketvirtą vietą. Į įvairių insinuacijų epicentrą pakliuvę šio darbo autoriai, kreipęsi į Lietuvos architektų sąjungos (LAS) Etikos komisiją, viliasi greitos ir civilizuotos istorijos atomazgos.

UNESCO pozicija VSTT įspūdžio nepadarė

Apie „Agilos“ architektūros konkurso peripetijas „Statyba ir architektūra“ jau rašė ne kartą.

Trumpai reziumuojant, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba (VSTT), ginčydama konkurso rezultatus, esminiu nugalėtojų projekto trūkumu įvardijo šiuolaikinę architektūrą.

Tuometė tarnybos vadovė, šiuo metu VSTT direktoriaus pavaduotojos pareigas einanti Rūta Baškytė įvertino, kad jungtinės komandos – Mariaus Morkūno, Andriaus Uoginto, Vytenio Ūso, Aistės Tarutytės, Linos Gronskytės, Manto Gipo, Vyto Lelio ir Povilo Kiškionio – darbas esą neturi nieko bendra nei su Kuršių nerijai būdingų žvejų sodybų, nei su senųjų vilų architektūra, nei su Kuršių nerijos kraštovaizdžio unikalumu.

Jei toks projektas būtų įgyvendintas, anot R. Baškytės, Kuršių nerijai mažų mažiausiai grėstų išbraukimas iš UNESCO pasaulio paveldo sąrašo. Paradoksalu – Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriatas išaiškino, kad Kuršių nerijos vietovės išskirtinumas ir tapatybė gali būti išreikšti ne tik tradiciniais būdais naudojant būdingus nerijos regiono etnografinės architektūros motyvus ar jų imitaciją, bet ir modernia koncepcija, todėl čia gali atsirasti ir originalus kokybiškos šiuolaikinės architektūros pastatas, derantis su esama urbanistine aplinka.

Procedūros kelia daug klausimų

LAS Klaipėdos skyriaus, organizavusio architektūros konkurso, pirmininkas Vaidotas Dapkevičius pripažino, kad po jau įvykusio konkurso sekę įvykiai iki šiol verčia stebėtis ir kelia nema-

žai pagrįstų klausimų. Antai kodėl VSTT pretenzijų sulaukta jau pasibaigus konkurso apskundimo terminui, juolab kad pateiktų darbų vertinimo procese dalyvavo ir Kuršių nerijos nacionalinio parko deleguotas atstovas, posėdžio metu turėjęs galimybę pareikšti nuomonę apie bet kurio darbo neatitikimą norminiams reikalavimams, tačiau to nepadarė? Kodėl nebuvo atsižvelgta į LAS pasiūlymą burti komisiją ir ieškoti tinkamiausių problemos sprendimo būdų?

Architektūros konkurso laimėtojų atstovas architektas Vitalijus Jankūnas patikslino – pretenzijas projektui pradėta reikšti tik po to, kai laimėtojų sąskaita buvo parengtas investicinis projektas, kai jis buvo patvirtintas ir skirtas lėšos techniniam projektui parengti. Nugalėtojų komandai smalsu – ar yra teisinių galimybių vienam projektui skirtas lėšas perkelti kitam?..

Galiausiai, anot V. Dapkevičiaus, stebina tai, kad po Kultūros ministerijos ir Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriato rekomendacijų Neringos savivaldybė parengė miesto centrinės dalies detaliojo plano koncepciją šiai teritorijai kompleksškai įvertinti, tačiau tolesnėms deryboms prizinių konkursų vietų laimėtojų pakviesti nebesiteikė.

Vietoj to paskelbiamas „Agilos“ centro rekonstrukcijos rangos konkursas, o 2015 metų pabaigoje paaiškėja, kad jį laimėjusi statybos kompanija yra numaciusi įgyvendinti architektūros konkurso ketvirtos vietos laimėtojų – Gintaro Čaikausko, Virgi-

Vitalijus JANKŪNAS: „Labai tikėtina, kad praėjus kažkiek metų teks skelbti naują konkursą, nes tokia pastato rekonstrukcija, kokia dabar numatyta, nieko iš esmės nekeičia.“

nijos Venckūnienės, Lino Naujokaičio, Alicijos Grigūnienės, Rolando Šarapajevo, Tomo Segalio, Martyno Kruopio – projektą.

Valstybės pinigų nevertina?

„Ir štai turime situaciją, kai likus dienai iki projektinių siūlymų svarstymo savivaldybė paskelbia, kad toks svarstymas vyks. Tai, kaip viskas buvo organizuojama, sudaro įspūdį, kad buvo bandoma išvengti viešumo ir kuo greičiau turėti kokį nors rezultatą“, – kalbėjo LAS Klaipėdos skyriaus pirmininkas V. Dapkevičius.

Kaip taikiai ir racionaliai išspręsti susiklosčiusią architektūros konkurso situaciją, pašnekovo įsitikinimu, buvo ne vienas variantas, tačiau trūko esminio dalyko – savivaldybės noro.

„Nors konkurso sąlygose buvo nurodyta, kad su darbų laureatais derybos gali vykti, pasirinkus ketvirtos vietos laimėtojus turi būti argumentuotai pasakyta, kodėl nebuvo deramasi su prizinių – antros arba trečios – vietų laureatais, jei jau buvo kategoriškai atmestas nugalėtojų projektas. Už valstybės lėšas sėkmingai organizuojame konkursą, išrenkame laimėtojus ir juos visiškai ignoruojame. Argi taip turėtų būti naudojami valstybės pinigai? Gal tokius konkursus turi organizuoti pati VSTT?“ – retoriškai klausė architektas.

Pašnekovo teigimu, tokios istorijos ne tik priešina architektų bendruomenę, bet ir diskredituoja pačių konkursų idėją.

„Architektūros konkursus siekiame pasitelkti kaip kokybiškos architektūros priemonę, o pasirodo, kad jie yra stabdys. Matydami tokius konjunktyvinius dalykus, ateityje daug gabių architektų konkursuose tiesiog nebedalyvaus. Bendraudamas su daugeliu perspektyvių architektų galiu patvirtinti, kad toks procesas jau vyksta“, – įžvalgomis dalijosi V. Dapkevičius.

Nugalėjęs projektas pasmerktas derinančių institucijų

Neringos mero Dariaus Jasaičio teigimu, šiandien negali būti jokių interpretacijų, esą architektūros konkursas taip ir liko pakibęs tarp žemės ir dangaus – darbai buvo pateikti, įvertinti, su prizininkais atsiskaityta.

„Kai išsiuntėme pirmos vietos laureatų darbą derinančioms institucijoms, sulaukėme labai griežtų neigiamų atsakymų, kad šis projektas niekada nebus suderintas. Esą jis buvo parengtas ne pagal teritorijų planavimo dokumentus, viršijo aukščius, tūrius ir kitus dalykus. Bendravome su pirmos vietos laimėtojais, ir jie žadėjo, kad sumažins aukštį pagal reikalavimus. Esame gavę finansavimą projektavimui, tačiau pamatė, kad nieko ne-

Ekspertų įvertintas Nidos kultūros centro „Agila“ architektūros konkurso laureatų darbas – per drąsus Neringai?

Gintaras ČAIKAUSKAS: „Jaučiamės ramūs, nes nieko nepažeidėme, nieko bloga nedarėme, o jei užsakovams tinka projektas – tai tinka.“

vyksta, šį architektūros konkursą teisiškai užbaigėme“, – dėstė D. Jasaitis.

Anot pašnekovo, konkurso sąlygose buvo numatyta, kad savivaldybė turi teisę galbūt samdyti projektuotojus – prizinių vietų laimėtojus. Ir tokia galimumo teise pasinaudojo savaip – po svarstymų miesto taryba apsisprendė, kad reikėtų organizuoti kitą rangos konkursą įtraukiant projektavimą.

Nors D. Jasaitis pripažino, kad šiam sprendimui įtakos turėjo tai, jog Neringoje yra itin sudėtingos projektų derinimo procedūros – procesai, ginčai tęsiasi net po keliolika metų, tačiau mestelėjo akmenį ir į architektų daržą. Meras teigė vieningos jų pozicijos pasigedęs ir architektūros konkurse – esą kai kuriems vertintojams atrodė geriausias net 14 poziciją užėmęs darbas.

Svarbu parašai, o ne architektūrinė išraiška

„Matome, kaip Neringoje sudėtinga ką nors įgyvendinti – kad ir koks būtų projektas, architektai pradeda tarpusavyje įjautis ir neprieina prie bendros nuomonės. Turime ne vieną pavyzdį. Net skulptūrai pastatyti Neringoje nerandame vietos. Todėl statybininkams buvo pasakyta – rinkitės iš esamų projektų arba

užsakykite naują. Jūs ateinate pas mus su visų institucijų parašais, o mums jau nebesvarbu architektūrinė išraiška, nes mes pamatėme, kad architektai patys tarpusavyje nesutaria“, – dėstė Neringos vadovas.

Anot pašnekovo, svarbiausi Nidos kultūros centro rekonstrukcijai keliami tikslai – kad pastatas sunaudotų kuo mažiau šilumos energijos, būtų taupus, įrengtas naudojant modernias medžiagas, turėtų daugiavilnišką geros akustikos salę.

Architektūros konkurso ketvirtos vietos darbą pasiūlusi rangos konkursą laimėjusi kompanija, D. Jasaičio žodžiais, šį projektą įvardijo kaip mažiausiai išsiskiriantį ir sukeltantį mažiausiai pasipriešinimo.

„Prisiminkime, kad kai kurie dabartinės „Agilos“ fragmentai yra saugomi valstybės, juos būtina išlaikyti. O šis projektas – faktiškai toks pat kaip dabartinė „Agila“, tik modernesnių formų“, – dar vieną projekto patrauklumo kriterijų mato miesto vadovas D. Jasaitis.

Tiesa, pašnekovas pridūrė, kad tai anaipol nereiškia galutinio patvirtinimo, jog būtų šis projektas ir bus įgyvendinamas.

Pirko it kanceliarijos reikmenis

Architekto Andriaus Ropolo žodžiais, paaiškėjus, kas pretenduoja projektuoti naują „Agilą“, lieka tik stebėtis Neringos savivaldybės veiksmais.

„Neringos miesto savivaldybė, jau ne kartą pademonstravusi savo neprofesionalumą unikaliomis Kuršių nerijos aplinkos atžvilgiu, toliau sėkmingai taiko žemiausius etikos standartus ir lankstydamas biurokratinės viešųjų pirkimų nuostatas siekia naujų nekompetentingumo aukštumų. 2012 metais mūsų komanda, užėmusi antrą vietą Nidos „Agilos“ kultūros centro konkurse, net nebuvo pakviesta derėtis dėl galimo projekto plėtojimo, nors pagal konkurso nuostatus tai turėjo būti padaryta. Vertėtų pažymėti, kad G. Čaikausko komandos darbas pelnė paskatinamąją premiją ir tokioms deryboms negalėjo būti pakviestas. Mes, gerbdami komisijos sprendimą ir linkėdami sėkmės konkurse pirmąją vietą užėmusiai komandai, nesikišome į šį procesą. O ir be mūsų yra kam tai padaryti“, – sakė A. Ropolas.

Architektas vaizdžiai palygino, kad naują vienos svarbiausių Nidos vietų konkursą savivaldybė kuo ramiausiai suorganizavo remdamasi tais pat viešųjų pirkimų standartais, kaip perkami kanceliarijos reikmenys.

„Apmądu, kad merui D. Jasaičiui pasirodė, jog Nida nėra verta geriausias kokybės ir profesionaliausių architektų komandos paieškos. Į profesionaliai ir viešai organizuotą konkursą laidomos nekonstruktyvios kritikos strėlės, o į neaiškiais standartais bei kriterijais atrinkto naujo projekto konkursą užmerkiama akys. Gaila Kuršių nerijos, gaila Lietuvos architektūros“, – reziūmavo A. Ropolas.

Neringos valdžia neslepia palankumo projektui, kurį įgyvendinus „Agila“ vizualiai beveik nepasikeisų.

Pasiūlymas pasirodė nekorektiškas

Architektūros konkurso laimėtojų atstovas architektas V. Jankūnas pripažino, kad darbo autoriai sulaukė Neringos savivaldybės pasiūlymo iš esmės pakeisti projektą, kad tik jį būtų galima suderinti su VSTT, tačiau tai daryti architektai kategoriškai atsisakė, nes tai būtų buvę nesąžininga kitų konkurso dalyvių atžvilgiu.

„Jei architektūros konkursas ištis nepavyko, turėtų būti ištaisytos organizacinės klaidos ir paskelbtas naujas konkursas – kviestinis prizinių vietų dalyviams arba visiškai atviras. Tada tikrai laimėtų viešasis interesas, ir niekam nebekiltų jokių klausimų. Jei bus įgyvendinamas ketvirtos vietos projektas, nutylint apie įvykusį konkursą ir laimėjusius projektus, LAS organizuojami konkursai – pasmerkti“, – įsitikinęs pašnekovas.

V. Jankūno nuomone, savo rašte įvardijusi kelis įgyvendintinus projektus, tarp kurių paminėtas ir ketvirtos vietos laimėtojų darbas, tuometė VSTT vadovė R. Baškytė pareiškė proteguojamą nuomonę. Įdomus sutapimas architektui atrodo ir tai, kad Neringos miesto centrinės dalies detaliojo plano koncepciją rengė bendrovė „Urbanistika“, kurios pavadinimas irgi figūruoja tarp ketvirtą vietą architektūros konkurse užėmusio darbo autorių.

Statyti namą – nuo stogo

Anot pašnekovo, natūralu, kad rangovas renkasi galbūt lengviau įgyvendinamą projektą ir architektūra jam visai neįdomi, tačiau ką tai byloja apie savivaldybės požiūrį, poziciją?

„Tai, kad architektūros konkurso darbai eliminuojami, rengiamas kitas, rangos, konkursas, o architektūriniai sprendiniai jau tampa statybininkų reikalas, reiškia, kad pas mus namas gali būti pradamas statyti nuo stogo“, – situacijos absurdiškumą įvardijo architektas V. Jankūnas.

„Sukuriamas keistas precedentas – sprendimą, kokia turi būti architektūra, priima statybos rangovas. Ir tai vyksta UNESCO vertybe paskelbtoje teritorijoje. Turbūt tik tokia „pirkimo schema“ pasirodė patogiausia, šioje patinėje situacijoje siekiant suderinti konjunkturenius interesus“, – kolegai antrino ir LAS Klaipėdos skyriaus pirmininkas V. Dapkevičius.

V. Jankūnas pripažino, kad jei ištis bus įgyvendinamas rangovų pasirinktas projektas, jam bus labai smalsu išvysti galutinį rezultatą.

„Labai tikėtina, kad praėjus kažkiek metų teks skelbti naują konkursą, nes tokia pastato rekonstrukcija, kokia dabar numatyta, nieko iš esmės nekeičia, ilgainiui rekonstruotas kultūros centras gali nebeatitikti tam tikrų poreikių. Gaila, kad mūsų valstybės tarnybų atstovų, politikų mąstymas neleidžia matyti ateities sprendinių, jie geba gyventi tik šią dieną, automatiškai pasmerkdami investicijas. Pastatome nesvarbu ką, svarbu – statyti“, – apibendrinio architektas V. Jankūnas.

Verdiktą tars kolegos

Architektūros konkurse ketvirtą vietą užėmusio darbo bendraautoris G. Čaikauskas pripažino, kad architektų komanda dabar tapo savotiška situacijos įkaite. Pašnekovas tvirtino – žinia, kad Neringos savivaldybė surengė antrą viešąjį pirkimą, ir jam pačiam buvo netikėtumas.

„Tiesiog gavome kvietimą rengti projektą – mums buvo pasakyta, kad šis variantas tinka užsakovams. Kilus ažiotažui, sutarčių nepasirašėme. Šiuo metu esame pateikę kreipimąsi LAS Etikos komisijai su prašymu išaiškinti situaciją, kaip turėtume elgtis. Tad dabar truputį lūkuriojame“, – komentavo Vilniaus Gedimino technikos universiteto Architektūros fakulteto profesorius G. Čaikauskas.

Pašnekovas neatmeta, kad į Etikos komisijos rekomendacijas nesiimti šio užsakymo būtų atsižvelgta.

„Jaučiamės ramūs, nes nieko nepažeidėme, nieko bloga nedarėme, o jei užsakovams tinka projektas – tai tinka. Nei mes tą konkursą skundėme, nei stabdėme, nei trūkdėme. Norime viską išspręsti civilizuotai. Taip pat norisi, kad ir užsakovai būtų patenkinti“, – kalbėjo architektas G. Čaikauskas.

Vaidotas DAPKEVIČIUS: „Matydami tokius konjunkturenius dalykus, ateityje daug gabių architektų konkursuose tiesiog nebedalyvaus.“

Andrius ROPOLAS: „Apmądu, kad merui Dariui Jasaičiui pasirodė, jog Nida nėra verta geriausias kokybės ir profesionaliausių architektų komandos paieškos.“

Darius JASAITIS: „Kai išsiuntėme pirmos vietos laureatų darbą derinančioms institucijoms, sulaukėme labai griežtų neigiamų atsakymų.“